

ԵՂԻՇԷ ԵՒ ՈՍԿԵՒԵՐԱՆ

✽ ✽

Յոյն մեծաճամբաւ հայրապետին հըռ-
չակին հետ՝ ամէն կողմ կը տարածուէին
իւր զուգիւ-գործողները, ամէն ոք զիտէր
օգտուիլ այս յորդաճառ աղբիւրէն՝ որ ուղ-
իօրէն կը վազէր՝ ամենուն ծարաւին առ-
ջև։ Ու կ'ընթանային նաև մեր Հայրա-
պետները, Վարդապետները՝ հաւաքելու
անկէջ նեկտարը, դե՛ռ աւելի սոստկա-
ցնեցելու, կամ գեղազարդելու իրենց սըր-
տարուղի ճառերը։

Այն մեր Եղիշէն, որ իւր լայնախոհ
մտքին առաջնորդութեամբ, դիմել է ինչ
ինչ պարբերութիւններու մէջ՝ եկեղեցա-
կան մեծ Բեմասացին, իւր Պատմագրու-
թեան վերջին ամենավեցեմ, դիւցազներ-
գակ զորուադին մէջ՝ կը զգացնէ Ոսկերե-
րանէն շունչ մը, սրտազեղ բուրմունք մը՝
որ զգլխիչ ըլլալու չափ զօրաւոր է։
Հայ ազնուազարմ օրիորդներու և տիկին-
ներու նկարագրին տակ, աւելի Բիւզան-
դականներն են որ յայտ կու գան։ Իս-
կութիւնը հայն է, յունականով պնտա-
զարդեալ։ Համեմատական սիւնակներու
շարքը՝ խօսուն օրինակը պիտի ըլլայ։

Ո-ՍԿԵՐԱՆ

Եւ զի՝ պիտիցի զարանց
ասել, որ և աղջկանց՝ որ
չև են թանձրեմանք,
ի սենեակ և ի հովանաւ,
թեան զամենայն ժամա-
նակ կատարէին, խնայեց
և իւրովց անուշիւք՝ զուար-
ճանային, ի կակուզ ան-
կողմնա ննջէին, ինքեանց
փափուք, և պէտքս զա-
մանց օրըստօրայ իբրեկ
զիտաբոժի, փափկանային։

ԵՒՆԷ

Տիկնայց փափկասունը...
որ զրդեալք և զգունեալք
էին յիւրացանչիւր պա-
տեռուն և ի դաշաւորակս...
Որ ի մանկութենէ անեալ
էին ուղղովք գուարակաց
և ամճալք երէց... և ոչ
յիշէին ամենեկին զտօրա-
կան փափկութիւնն։

Սերտ յարաբերութիւն մ'է՝ որ կը տես-
նուի հայկական և բիւզանդական օրիորդ-
ներու մէջ. ազնուականութեան նրբերանգ-

ներով օժտուած, կեանքի քաղցրալից դի-
ւութիւններուն վարժած աղջիկներն են,
որ կ'ուրանան ամէն բան, բարձրագոյն
գաղափարականի մը համար։ Երկու գրեթե-
ներն ալ՝ միեւնոյն ճոխութիւններն են՝
որ կը ցուցադրեն։

Եւ չհարկանէին երբեք
անձամբ ի սպասարու-
թիւն. քանզի բազում նա-
միշտ զառաջաւորս ունե-
ին։ Նանդերմ փափուկս
և տառելի կակուզ քան
զմարմին... և համակ է
հոտս անուշուն, և ի
կեանս բարի վայելեալ։

Ձի թէպէտ և ունէին
զիւրացանչիւր ձեռնասուն
սպասարու, ոչ որ երկէր
ի նոցանէ՝ թէ ո՞ր տիկինն
իցէ և կամ ո՞ր նամիշտն,
ոչ որ ումեք ջուր ի ձեռս
արկանէր, և ոչ կրտսերք
առաջաց դատաւարակ մա-
տուցանէին։ Եւսկիւս օշուն
ի ձեռս փափկասուն կա-
նանց, և ոչ մատուցա իւր
ի զուարթութիւն խրախու-
թեան։

Նմանութիւնը կը տեսնուի՝ բայց տա-
րբեր տեսակներով։ Ոսկերերան ուղղակի
կը յիշեցնէ թէ այն կոյսիւր ինչ կեանք
կը վարէին, և ապա ճարտասանական
դարձուածքով մը՝ պիտի ցուցնէ բոլոր
հակադարձ պատկերները. մինչդեռ Եղիշէ
յացասական ոճով կը ցուցադրէ՝ թէ այլ
ևս չեն գործադրուիլ այս ինչ կամ այն
ինչ արարողական ձևերը։

Եւ այնպիսից յանկար-
ծակի բորբոքեալ սիրովն
Քրիստոսի, զամենայն այն-
պիսի զրգոթիւնս ի բաց
մերկացան, և զքնութիւն
և զկերակուրս և զփափ-
կութիւն և զզեղն և զհա-
տակն մոռացան, և իբրեկ
զնահատակս ինչ կազմե-
ցան և յառաջ կացին, որ
յանկարծակի յազուրակի
զայնպիսի փափկութիւնսն
ի բաց թօթափեցին, և մի-
ջամուկ եղին պատեալզ-
մաց։

Իսկ կանայց երանելի
առաքինեացն... ամենեւ
ցեան միաճամուկ զերկա-
ւոր նախանձ բերելով, ոչ
ինչ ընդհատ երեցեան յայն-
ցանէ՝ որ ոչ ճաշակցին
զաշխարհ։ Քանզի և թէ ու-
ղագոյնց էին, և եթէ
մանկագոյնք, զմի առաջ-
նութիւն հաստաց զզեցան։
Ոչ ինչ յիշեցին ամենեկին
զանուն փափկութեան մայ-
րենի ազատութեան, այլ
իբրեկ մարդք՝ որ վշտամ-
բերք լեալ իցին անդտեի
ի չինական սովորու-
թեանց... յանձն արին
զամբերութիւն վշտաց։

Ոսկերերանի այս զրուագը կարդալու
միջոց, իսկոյն միտքը կ'երթայ այս մեր
հայ Տիկնայնց նկարագրներուն. մարդ
պահ մը կը շփոթի, կը հարցունէ ինքն

1. Վեն. Ս. Պապար. տպ. 1826. ճառ Եփեսացւոց,
էջ 171.

իրեն. արդեօք Եղիշէի է՞ջ մ'է, արդեօք այդ փափկութիւններն ուրացողները՝ մեր նախարարներու կիները չեն, որ կը հագնէին զշապիկս քարակոն ճամկաւորս, ու ոտվըր գնդովը պննեալը, և համակ ի հոտս անուշուհիս... (Ոսկ.)» :

Ձայնալիւի փափուկ աղջկանց աշապէս լուսայ, և թէ յայնչափ վշտամբերու թիւնս ետուն զանձինս, մինչ զի և որ կարի խիստ մագիղէնք էին, ի վերայ մերկ անդամոցն զգնուցուն, և բոկալնացք զփափկասուն զգարչապարսնս ու վրեցուցանէին, և ի գետնատարած իշտիս զաղբալ, մանաւանդ թէ զմեծ մասն զիշերոյն ընդ հսկումն հանէին...

Իւ մարմնոյ նեղութեամբք առանկ' ևս քարձին զրեւն ծանրութեան... մի գոյն թիւութեան փարայիցն, և մի գոյն սեռութեան անարից բարձիցն... Հանազազ բոկ և հեռի երթային... Մի հանդերձ էր հառաբակաց, և միապէս զեանախշոթք երկրքեան... Իւ զամենայն զիշերսն զեանաբեկք...

Ահաւասիկ այն տեղերը՝ որ լոկէայն իրարու մէջ ներդաշնակութիւն մ'ունին, զիրար կ'ըմբռնեն, կը տարրալուծեն, կը րացատրեն և Հոս Եղիշէ ական յայտնի կը տեսնուի մեծ կարողութեան, ազատ և ընդունակ մտքի տէր անձ մը, որ իր՝ Ոսկեքերանի գործերուն ընթերցմամբ, իւրացուցներ է այդ Հայրապետին տպաւորիչ իմաստները, տողերը, Մենք Եղիշէի գործերուն մէջ՝ Անարեքացւոյն արտացոլումն է որ կը տեսնենք, անոնց զրեթէ համազօր շնչոտն է որ կը լսենք, որոնք իրականին չափ ազդեցիկ և զգայուն են...

ԼԵՆԻՆՆԱՆ ԹՈՎԱՐԱՍ

Նկ. Թ. Շամշիմեան

Հայ գիւղի մը մէջ՝ կոթողակի ըմբերցումը.